

اصول مبارزه با گراز در نخیلات

توسط:

عضو هیأت علمی مؤسسه تحقیقات خرما و میوه‌های گرمسیری کشور

پاییز ۱۳۸۱

:

خوک وحشی یا گراز که به عربی خنزیر گفته می‌شود یکی از مسائلی و معضلات نخل‌داری در کرانه رودخانه کارون، اروند و بهمن‌شیر می‌باشد. این حیوان از خوشه‌های خرما و نخل‌های جوان و کوتاه تغذیه کرده و به پاجوش‌های تازه کاشته شده نیز صدمه می‌زند. تغذیه این آفت از محصولات میان‌کاشت نخلستانها نیز خسارات فراوانی به نخل‌داران منطقه وارد می‌سازد. تراکم جمعیت این حیوان در بعضی از سالها به حدی بوده که نیروی هوایی بیسه‌های گز کنار رودخانه کارون را برای مبارزه با آفت بمباران نموده است. در سالهای اخیر به دلیل رشد بیش از حد علفهای هرز در نخلستانهای منطقه محیط مناسبی برای زیست آفت فراهم شده و بر خسارت آن در منطقه افزوده شده است.

:

رنگ این حیوان از سیاه تا قهوه‌ای همراه با تعداد معدودی لکه‌های سفید در بعضی از نواحی بدن است. وزن آفت حدود ۱۳۶ کیلوگرم، ارتفاع آن ۹۰ سانتی‌متر و دارای چهار دندان نیش رشد کرده بوده که طول هر یک از آنها حدود ۱۲/۷ سانتی‌متر می‌باشد که از آنها برای دفاع استفاده می‌کند.

شکل ۱- جانور بالغ

شکل ۲- آرواره گراز

:

گراز توانایی جابه جایی و مهاجرت زیادی داشته و عواملی نظیر غذا، آب و دیگر امکانات زیستی در تعیین دامنه جابه جایی آن مؤثر است. این آفت به طور متوسط تا فاصله ۴۰ کیلومتر از محل سکونت اصلی خود برای یافتن غذا جابه جا می‌گردد. نرها به خصوص در فصول جفت‌گیری توانایی مهاجرت و جابه جایی بیشتری دارند.

توانایی تولید مثل این آفت بسیار بالا بوده و در هر سال ۴ تا ۱۰ نوزاد می‌زاید. وجود شرایط زیست‌محیطی مناسب به خصوص در انتهای زمستان و در ابتدای بهار موجب افزایش تعداد نوزادان در هر بار زایمان می‌گردد. نسبت جنسی نر به ماده یک به یک است.

گراز در شرایط گرم تابستان برای فرار از گرمای طاقت فرسای منطقه بصورت شب‌زی فعال بوده اما در فصول خنک‌تر در ابتدای صبح و در عصر فعال می‌باشد.

این حیوان مناطق مرطوب نظیر اطراف رودخانه‌ها و چشمه‌سارها که آب کافی موجود بوده و به خصوص مناطقی که تراکم گیاهان بالا باشد را برای زندگی ترجیح می‌دهد نظیر چنین شرایط در نخلستانهای اطراف رودخانه‌های کارون، اروند و بهمن‌شیر فراهم می‌باشد.

گراز همه‌چیزخوار است و اگر چه هیچ نوع محدودیتی در جیره غذایی آن وجود ندارد ولی در فصول مختلف سال جیره غذایی تغییر می‌کند. بطوریکه در بهار از انواع

علفها و گیاهان تازه و در تابستان از انواع میوه‌ها نظیر خرما، جالیز و ذرت تغذیه می‌کند. در فصول پاییز و زمستان نیز به ریشه‌ها جمله کرده و به پاجوشها خسارت زیادی وارد می‌کند.

:

قبل از اقدام به هر گونه مبارزه در منطقه می‌بایست شرایط فعالیت آفت در نخلستانها را با از بین بردن علفهای هرز محدود نموده و سپس به طرق زیر نسبت به مبارزه با گراز اقدام نمود.

:

تله‌های قفسی سیمی مؤثرترین روش به دام‌اندازی گراز می‌باشد. این روش مناسب‌ترین طریق مهار جمعیت آفت است. در فصول زمستان و پاییز که غذا در محیط کمتر است حساسیت گراز برای جلب شدن به تله‌ها بیشتر از مواقع دیگر سال است. انواع مختلفی از تله‌ها با شکل‌های متفاوت برای این منظور طراحی شده است.

:

این نوع تله مؤثرترین تله مورد استفاده در به دام‌اندازی گراز می‌باشد. درب تله بصورت اسلایدی باز و بسته شده و طعمه معمولاً در قسمت انتهایی آن قرار داده می‌شود و به کمک رابطی به درب متصل است به طوری که با برداشتن طعمه درب تله بلافاصله بسته می‌شود. این نوع تله‌ها از توری فلزی ساخته می‌شوند.

:

این نوع تله بسیار ساده بوده و نیاز به درب ندارند. این تله شامل دو تونل فلزی به طول چهار متر و هشتاد سانتی متر و ارتفاع سه متر و بیست سانتی متر می باشند که با توری فلزی ساخته شده اند. این تله را به صورت داسی شکل کار گذاشته و درون آن طعمه قرار می دهند. با ورود گراز به درون تله توانایی خارج شدن به دلیل پیدا نکردن راه خروج از آن سلب می گردد. هر کدام از این تله ها حداکثر تا ۸ گراز را شکار می کنند.

:

این نوع تله ها در مبارزه با گراز بسیار مؤثر می باشند و با توجه به قابلیت جابه جایی برای مبارزه با آفت در منطقه مناسب می باشند ولی از آنجا که تعداد معدودی گراز را شکار می کنند از کارایی آنها نسبت به دو نوع قبلی کاسته می شود. انواع گوناگون تله ها را می توان در نواحی که جمعیت گراز بالا باشد قرار داده و به صورت روزانه بازدید نموده و در صورت لزوم نسبت به تخلیه آنها اقدام نمود.

۲ :

شکار اغلب کارایی پایین تری در کاهش جمعیت گراز نسبت به تله دارد. اما تلفیق شکار با تله گذاری روش بسیار مؤثری در کاهش تراکم جمعیت این حیوان است. عملیات مبارزه از طریق شکار را می توان در تمام فصول سال اجراء نمود. جهت شکار

این حیوان روشهای متعددی مرسوم است که تحت عنوان شکار مقطعی، شکار پیوسته و شکار به کمک سگ نامیده می‌شوند.

شکل ۳- انواع تله‌های مورد استفاده در مبارزه با گراز الف) کورال ب) حلقه‌ای ج) قابل حمل

در میان روشهای مختلف شکار گراز، روش شکار با سگ موفق‌تر و مؤثرتر از سایر روشها می‌باشد. شکار هوایی به خصوص به کمک هلی‌کوپتر نیز در مبارزه با این آفت بسیار مؤثر است. شکار پیوسته در نواحی محدودی که تراکم جمعیت آفت بسیار بالا بوده و از نظر اقتصادی خسارت جدی وارد می‌گردد پیشنهاد می‌گردد. در روش شکار با سگ از سگهای تربیت شده که توانایی تعقیب و شکار گراز را دارند استفاده می‌شود. این سگها پس از رسیدن به گراز تا زمان رسیدن شکارچی از فرار حیوان جلوگیری می‌کنند. گاهی در اثر فشار شکار، گراز محل زندگی و یا ساعات فعالیت خود را تغییر می‌دهد و در اکثر موارد شبزی می‌گردد. در چنین مواقعی می‌بایست عملیات شکر را متوقف نکرده و با استفاده از سگهای شکارچی در شب برنامه مبارزه را ادامه داد زیرا در صورت توقف عملیات این حیوان با توانایی تولید مثل بالای خود سریع تکثیر شده و به حد جمعیت اولیه باز می‌گردد.

:

استفاده از حصار در مبارزه با گراز گران‌ترین روش مبارزه است. از طرفی استفاده از این روش در مبارزه با آفت اغلب موفقیت لازم را در پی ندارد زیرا در نهایت گرازها می‌توانند راه نفوذ خود را به درون نخلستان پیدا کنند. جهت افزایش کارایی روش می‌بایست حصار توری فلزی را تا عمق ۴۰ سانتی‌متری زیر زمین ادامه داد. استفاده از فنس‌های الکتریکی نتایج بهتری از انواع معمولی دارد البته هزینه کاربرد بالا بوده و

خطرات زیادی برای ساکنین و احشام منطقه در پی خواهد داشت. لذا می‌بایست تنها در شرایط اضطراری و با رعایت نکات ایمنی آنها را مورد استفاده قرار داد.

شکل ۴- روش شکار گراز

:

استفاده از طعمه مسموم در بسیاری از کشورها برای مبارزه با گراز ممنوع اعلام شده است. اگرچه این روش از ارزانتترین طرق مبارزه با این آفت است اما به علت اثرات آن بر حیوانات غیر هدف کاربرد آن محدود گردیده است. در هر حال تنها در مواقع اضطراری و به عنوان آخرین حربه می‌توان از این روش استفاده نمود. برای تهیه طعمه می‌توان از ذرت، گندم شیرین و میوه‌جات به همراه سم فسفر دوزنگ استفاده کرد. طعمه گذاری می‌بایست در شب انجام گردیده و در هنگام روز نسبت به جمع‌آوری طعمه‌ها اقدام نمود.

:

حیوانات شکارچی و عوامل بیماری‌زای از جمله مهمترین عوامل کنترل کننده آفت بدون هزینه بوده که جمعیت آن را به مقدار زیادی کاهش می‌دهند. اثرات این عوامل به خصوص با افزایش جمعیت گراز زیاد می‌شود. گرگ و سگهای وحشی از جمله دشمنان طبیعی گراز می‌باشند که با حمله به نوزادان آنها را شکار کرده و از گوشت آنها تغذیه می‌کنند. علاوه بر این گراز به بیماریهای سودورابیس، بروسلوز و آنتراکس حساس می‌باشد. انواعی از انگلها از جمله کرم روده و معده، کرمهای گرد و کرم کلیه نیز در کاهش قدرت زیست این حیوان مؤثر می‌باشند.

:

1-Anonymous. 1992. Wild Pigs: Hidden Danger for Farmers and Hunters. United States Department of Agriculture Bulletin Number 620.

2-Birmingham, G.H. 1983. Feral Hogs. Pages D45-D51 in R.M. Timm, Editor. Prevention and Control of Wildlife Damage. Great Plains Agriculture Council, Wildlife Resources Committee. Cooperative Extension Service, Institute of Agriculture and Natural Resources, University of Nebraska, Lincoln.

3-Davidson, W.R. and V.F. Nettles. 1988. Field Manual of Wildlife Diseases in the Southeastern United States. Southeastern Cooperative Wildlife Disease Study, University of Georgia, Athens.

4-Hanselka, C.W. and J.F. Cadenhead, Editors. 1993. Feral Swine: A Compendium for Resource Managers. Texas Agriculture Extension Service, San Angelo.

5-Mayer, J.J. and I.L. Brisbin, Jr. 1991. Wild Pigs in the United States: Their History, Comparative Morphology, and Current Status. The University of Georgia Press, Athens.

6-Mendoza, M., Jr. and S.H. Truman. 1991. Controlling Feral Hog Damage. Texas Animal Damage Control Service. Leaflet Number 1925, San Antonio.

7-Rollins, D. 1994. Feral Hogs in Texas: The Good, The Bad and The Ugly. Texas Agriculture Extension Service, San Angelo. (video).

8-Taylor, R. 1991. The Feral Hog In Texas. Texas Parks and Wildlife Department Federal Aid Report Series Number 28, Austin.